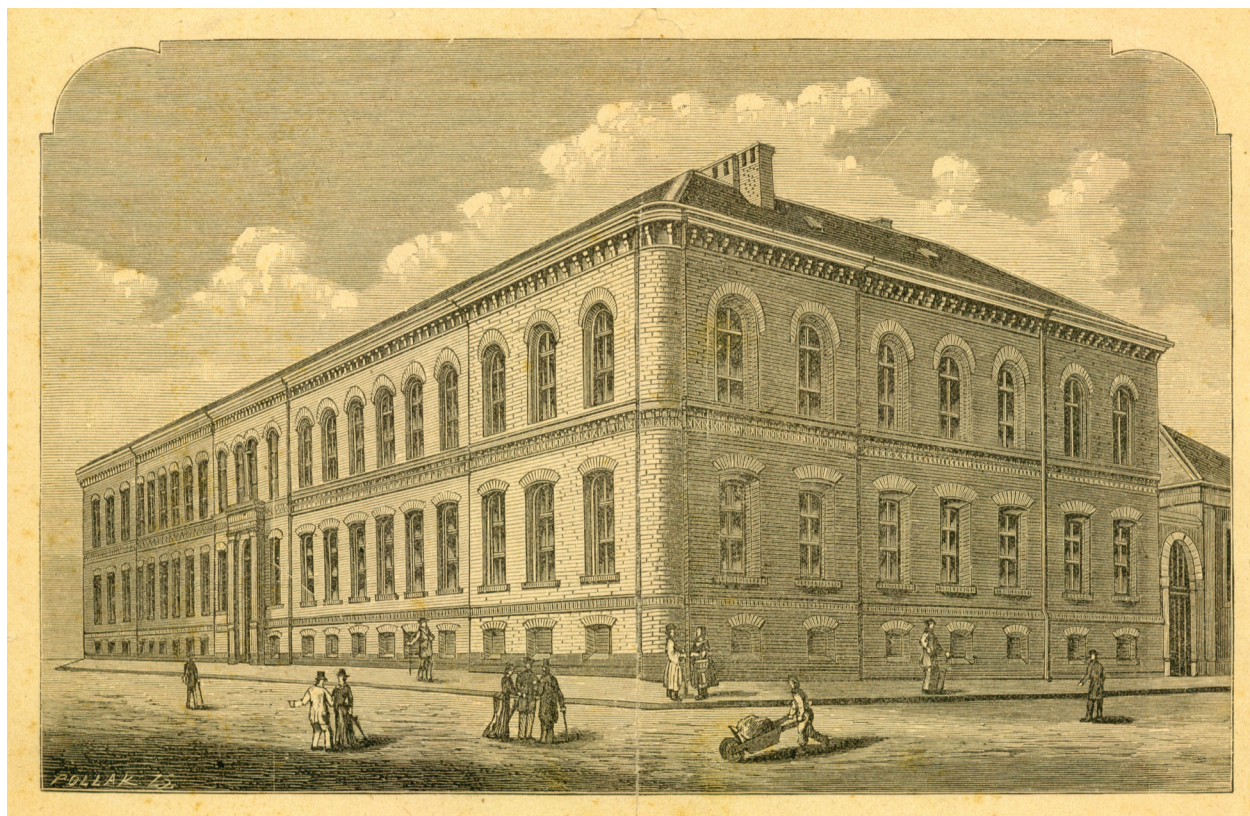

ГИМНАЗИЈА

ПРВИ ВЕК СОМБОРСКЕ ГИМНАЗИЈЕ

КРОЗ ГРАЂУ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА СОМБОР

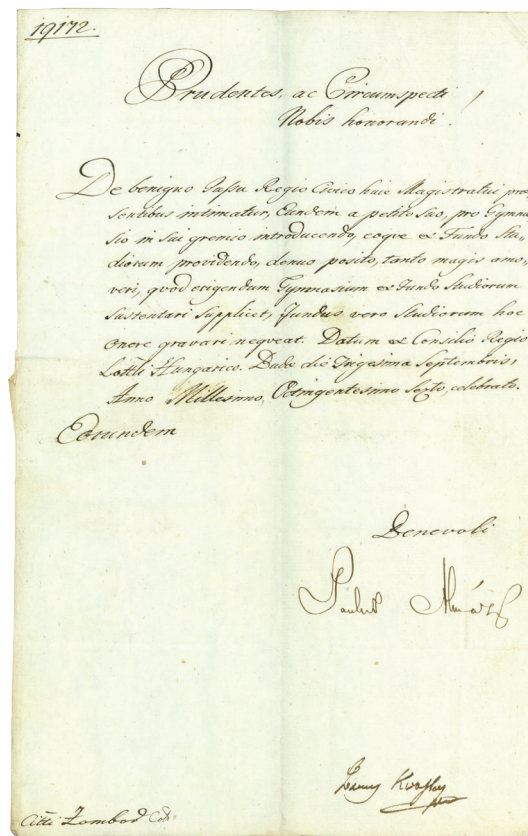

Цртеж зграде Гимназије, око 1930.

(ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 3020)

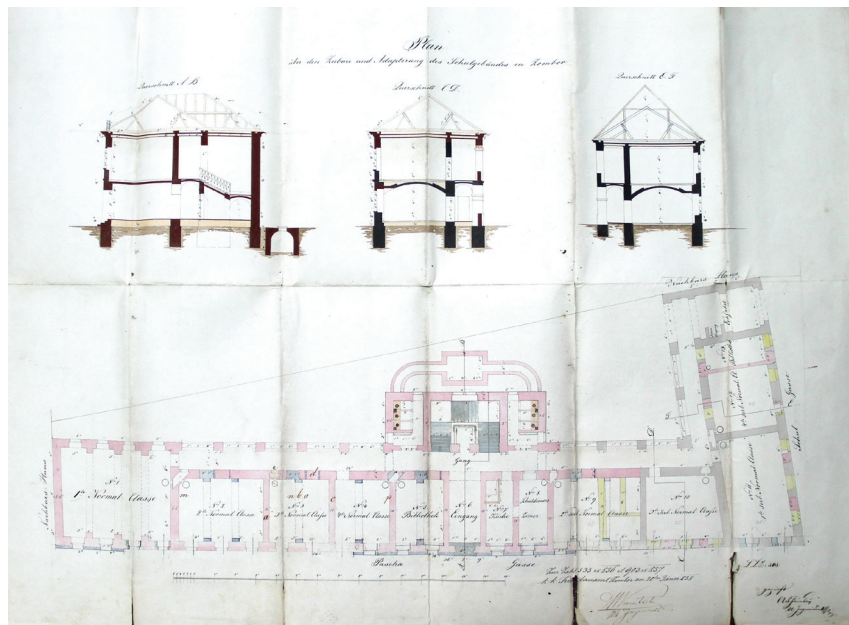
Сомборска гимназија спада у ред најстаријих образовних установа не само на територији Војводине, него и у Србији. Изложба и каталог који се налазе пред вама представља избор архивске грађе из фондова и збирки Историјског архива Сомбор која на један илустративан начин обележава 150. годишњицу оснивања сомборске Гимназије што је један јубилеј од огромног значаја не само за "слављеницу" него и за цео наш град чију су славу широм света у великој мери проносили управо издanci ове образовне установе.

Борба Сомбораца за добијање своје гимназије трајала је више од пола века. Још почетком деветнаестог века наилазимо на молбе и предлоге грађана Слободног краљевског града Сомбора у којима се исказује тежња за оснивањем гимназије. Први корак на том путу било је оснивање Ниже реалке 1853. године која је била под управом Магистрата тј. самог Града. С обзиром на чињеницу да је Нижа реалка основана у време тзв. Баховог апсолутизма када је Хабсбуршком монархијом владао тврди унитаризам, настава у њој је била на немачком језику. Иако је она престала са радом 1869. године, нове политичке околности довеле су до стварања услова за спровођење потпуног гимназијског обра-

Допис којим се Слободном краљевском граду Сомбору не дозвољава оснивање гимназије, 10. новембар 1806. године [ИАСо, Ф. 5, Магистрат Слободног краљевског града Сомбора, 695/1806.]

План зграде Ниже реалне
гимназије, 1858.

[ИАСо, Ф. 5, Магистрат Слободног
краљевског града Сомбора,
1948/1859]

језика. По завршетку Првог светског рата и са формирањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, главни наставни језик сомборске Гимназије постаје српски, што ће он остати до дана данашњег, са прекидом у време Другог светског рата када је враћен мађарски језик. Он ће и у послератном периоду задржати свој статус, овај пут унутар посебних одељења са мађарским наставним језиком. Са почетком спровођења реформе средњошколског система у СФР Југославији путем увођењ тзв. "усмереног образовања" средином седамдесетих година XX века, сомборска Гимназија, која је 1967. године добила име познатог књижевника Вељка Петровића у славу

зовања у Сомбору. Између 1869. и 1871. године, такође под патронатом Града, постојала је Реална гимназија, која није успела дуго да траје. Аустро-угарском нагодбом из 1867. године, у угарском делу Хабсбуршке монархије у потпуности је утврђен мађарски језик као државни, а процес преузимања највећег дела образовног система Угарске од стране државе је покренут. Захваљујући томе 1872. године основана је Државна гимназија у Сомбору са мађарским наставним језиком, али са могућношћу изучавања и немачког и српског

Зграда Гимназије, око 1950.
[ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 10528]

Ходник зграде Гимназије, око 1960.
[ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 9922]

једног од својих најчувенијих ђака, почела је постепено да се гаси. Тај је процес завршен 1978. године, да би у време нових политичких промена 1990. дошло до њене обнове.

Архивска грађа представљена овом изложбом обухвата прво столеће постојања сомборске Гимназије. Главни корпус изложбе чине инвентарске јединице фонда Магистрата Слободног краљевског града Сомбора до 1918. године у коме се налази грађа значајна за расветљавање процеса борбе за гимназију у Сомбору и само њено оснивање и градњу школске зграде, затим фонда ове образовне установе, где су за период

Настава географије, око 1900.

[ИАСо, Збирка фотографија,
инв. бр. 10118]

Фискултурна сала
највероватније у периоду
између 1920. и 1930. године

[ИАСо, Збирка фотографија,
инв. бр. 9917]

до 1944. године сачуване само уписнице тј. матичне књиге ученика, док је за период од завршетка Другог светског рата до промене образовног система 1978. године обим грађе значајно већи, као и Збирке фотографија Историјског архива Сомбор у којој је сачувано више од стотину светлосних записа који се односе на зграду Гимназије, њене ученике, наставни кадар и секције.

У првом веку свога постојања, сомборска Гимназија је ишколовала велики број значајних личности не само за овај град и ову државу, него су је похађали и многи интелектуалци европског и светског формата. Међу њима су познати мађарски сликар Арпад Јухас, већ поменути књижевник Вељко Петровић, академски сликар Милан Коњовић, универзитетски професор, историчар књижевности, преводилац и академик др Младен Лесковац (који је једно време био и професор ове гимназије), књижевник и драматург Ђорђе Лебовић, физичар и академик др Богдан Маглић, хемичар, универзитетски професор, академик и тренутно најцитиранији српски научник настањен у Србији др Иван Гутман, теолог, универзитетски

Професорски колегијум гимназије у Сомбору, између 1900. и 1910.

(ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 10115)

Ученици шестог
разреда гимназије,
Вељко Петровић
четврти слева у првом
реду, 1901.

(ИАСо, Збирка фотографија,
инв. бр. 10083)

професор и епископ бачки СПЦ др Иринеј (Буловић) и многи други. Циљ овог визуелног представљања прошлости наше Гимназије јесте поклањање пажње не само поменутих великанима него и свима нама који смо прошли кроз те више од века старе ходнике и учионице, а изнад свега, исказивање поштовања према свим професорима који су кроз век и по постојања овог стуба сомборског образовања својим ученицима преносили своје знање и моралне принципе.

У Сомбору, 26. јануара 2022.

Саша Сабадош, архивист

Матурски табло генерације 1920/21 са разредним старешином Божидаром Масларићем [ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 9924]

Матурски табло генерације 1961/1962. са разредним старешином Илоном Калмар [ИАСо, Збирка фотографија, инв. бр. 10094]

ПРВИ ВЕК СОМБОРСКЕ ГИМНАЗИЈЕ
КРОЗ ГРАЂУ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА СОМБОР

Издавач: **Историјски архив Сомбор** • За издавача: **Наташа Стојановић** • Аутор изложбе и каталога: **Саша Сабadoш** • Сарадници на изложби: **Љиљана Пензеш, Анастасија Мако, Исидора Жеж, Катарина Маринов, Татјана Стеванчев** • Рецензент: **др Атила Фајфер** • Техничка обрада и дизајн: **Дејан Подлипец** • Штампа: **Бренд Медиа, Сомбор** • Тираж:

Изложбу и издавање каталога подржао је Град Сомбор.